

Nøgternt betragtet er informations-teknologien jo ikke andet end automationens eksplosive vækst i den teknologiske udvikling. Ret beset er edb-maskinerne jo blot en raffinering af allerede kendte teknologier. Det er tillige nogle "dumme dyr", der er bundet af den intellektuelle kapacitet hos systemkonstruktører og programmører. Det har givet os almindelige brugere nogle vældige fordele, men samtidig indhegnet vores kreativitet bag edb-maskinens funktionsmuligheder.

Disse fordele vil sikkert få os til at indrette samfundet i overensstemmelse med edb-maskinernes "ånd". Men er det anderledes end den indvirkning på vores livsførelse, som f.eks. bilens udbredelse havde?

Det levende og det døde samfund er en velskrevet bog. Netop det letflydende sprog er imidlertid bedragerisk, for bogen er aboslut hverken overfladisk eller let tilgængelig. Lars Qvortrup tager et bredt afsæt og griber dybt i sin problembehandling, og diskursen foregår helt på forfatterens præmisser. Spiller man med i forfatterens spil, får man dog som belønning også muligheden for at tænke med i tankegange, man ikke er så forvænt med længere.

James Lull (Ed.): World Families Watch Television. Newbury Park: Sage, 1988, 264 s., Paperback.

Anmeldt af: Klaus Bruhn Jensen, adjunkt ved Institut for Film, TV og Kommunikation, Københavns Universitet.

James Lulls seneste bog udgør et væsentligt, omend på flere måder problematisk bidrag til udviklingen af den empiriske receptionsforskning inter-

nationalt. Ud over at være den første tværkulturelle samling af etnografiske undersøgelser om mediernes publikum giver antologien en indføring i 'the state of the art' inden for kvalitative forskningsmetodologier, selv om dens nyhedsværdi på dette område sikkert vil være større i en del andre lande end Danmark. Og så er mange af bidragene elementært spændende læsning.

Hovedparten af bogen består af caseundersøgelser om TV-sening i dens mest almindelige kontekst: familien. De repræsenterede lande er Indien, Kina, Storbritannien, USA, Venezuela og Vesttyskland, og hvert kapitel bruger samme form, der først behandler kulturen og mediesystemet for derefter kort at skitsere metoden, mens hovedvægten lægges på rapporteringen af resultater og diskussionen af deres implikationer.

Der er tale om solide arbejder af kendte forskere (Tom Lindlof, James Lull, Dave Morley) såvel som mindre kendte, men ikke mindre interessante folk. Især fremstår kønsvariablen som afgørende for forståelsen af de meget forskellige sociale rum, som TV-seningen foregår indenfor i de enkelte kulturer. F.eks. giver undersøgelserne i Indien og Venezuela et billede af en matriarkalsk intimsfære, der adskiller sig væsentligt fra det næsten klassisk patriarkalske mønster, Morley fandt i Storbritannien. Hvis remote control'en i Morleys familier var "Daddy's thing", kan TV-apparatet i de venezuelanske familier i Leo Barrios' undersøgelse opfattes som "Mommy's thing". Herudover synes det generelt at være sådan, at TV først og fremmest udgør en dagligdags ressource, der bidrager til at strukturere hverdagen og samværet i de meget forskellige familietyper; først i anden omgang er TV at forstå som en bærer af bestemte budskaber. I det afsluttende kapitel, som på en original måde trækker på Marshall McLuhans skrifter, uddrager Lull en række forskelle og ligheder mellem TV-receptionsformerne i de enkelte kulturer.

I det hele taget er bogens styrke forskningsfortællingerne fra felten, som fremlægger mange observationer, der er 'godt set'. Svaghederne har især to kilder. For det første lades TVs indhold næsten helt ude af betragtning, selv om det vel er det, der får verdens familier til at samle sig foran TV-apparatet snarere end vaskemaskinen. Fraværet af indholdsanalyse fører bl.a. til nogle meget generelle og højst diskutabile konklusioner om, at "folket" (s. 242; min fremhævelse) overalt bruger TV til "underholdning", som angiveligt betyder det samme i Kina og Kentucky.

For det andet mener James Lull (og tilsyneladende de fleste af bidragsyderne), at 'teori' og dermed forskningens forklaringsværdi er noget, der vokser spontant frem i den enkelte undersøgelse (s. 16). Når man så radikalt afviser at eksplicitere og reflektere over sin teoretiske position, sker der gerne een af to ting, som bogen giver flere eksempler på: Enten hentes teorierne ind ad bagvejen. Eller forskerne (og læseren) står tilbage med en kalejdoskopisk empiri, der er bedst egnet til at få dem til at klappe i deres små hænder og udbryde som med een mund: Hvor er kulturer og TV-seere dog fascinerende forskelligartede! Det ligner snublende nær at argumentere videre for, at mediernes modtagere er relativt upåvirkelige, selvberørende kulturproducenter. At denne konklusion forbliver implicit, fordi receptionsformerne som regel ikke analyseres med konkret henvisning til faktorer på det makro-sociale niveau, fritager ikke nogen - heller ikke danske receptionsforskere - for forpligtelsen til eksplicit at teoretisere forholdet mellem mikro-oplevelsen og makro-magter, hvis man ønsker at begrunde en populistisk-optimistisk politik.

Alt i alt giver bogen altså et overblik over og et udgangspunkt for (mange flere) analyser af TVs rolle i forskellige kulturer - et emne, der også i Danmark i stigende grad står centralt i undervisning og forskning om massemedier.

Pressens Årbog 1988, Pressehistorisk Selskab: København 1989, 146 s., Pris kr. 110,-.

Anmeldt af: cand.mag. Torben Retbøll, adjunkt ved Århus Katedralskole.

Pressens Årbog 1988 har temaet "Troldepejlet: Mediernes forvriddning af debat og samfundsforhold", og den falder i fire dele: For det første 12 artikler om temaet (side 9-92); for det andet tre artikler uden for temaet (side 93-118); for det tredje de faste rubrikker med oversigt over pressen i Danmark, Norge, Sverige og Finland i perioden 1987-88 (side 119-137); og endelig en række anmeldelser (side 138-146).

Af pladshensyn er det ikke muligt at kommentere alle bidrag. Denne anmeldelse fokuserer på de artikler, der falder inden for årets tema. De er enige om, at der foregår en vis forvriddning af debat og samfundsforhold. Spørgsmålet er hvordan og hvorfor. Flere af dem er informative og interessante. Alligevel er der en række svage punkter:

(1) Niels Thomsen mener således, at forvriddningen ikke så meget skyldes medierne, men snarere politikerne, fordi "Adskillige politikere går ofte så langt i bestræbelserne på ikke at 'være kedelige', at provokationer, dramatisk polemik og letbenede morsomheder for lov til at kvæle en ordentlig analyse og diskussion" (side 16).

Men han overser, at medierne ikke har nogen pligt til at omtale politikernes "letbenede morsomheder". Når de alligevel gør det, har de også ansvar for forvriddningen.

(2) Britt-Marie Mattsson fortæller, at hun med årene er blevet mere skeptisk over for officielle udtalelser, især på grund af Vietnamkrigen. Hun tilføjer, at "Stephen